

Rozvoj politické a pracovní aktivity — hybná síla zvyšování bojové pohotovosti ČSLA

Současná složitá, a vinou agresivních imperialistických sil neustále se zostřující mezinárodní situace, vyžaduje zvyšovat bojovou pohotovost a odpovědnost za obranu socialistické vlasti. Jak zdůraznil ministr národní obrany armádní generál Martin Dzúr, „Československá lidová armáda v těsné spolupráci se Sovětskou armádou a ostatními armádami Varšavské smlouvy se aktivně podílí na plnění historického úkolu — odvrácení nebezpečí jaderné války. Je připravena s veškerou rozhodností a za použití všech bojových prostředků odrazit imperialistickou agresi a ubránit vymoženosti socialismu.“ (Rudé právo, 9. 2. 1984, s. 3.)

Jedním z hlavních činitelů kvalitního splnění tohoto úkolu je **společenská aktivita vojáků** rozvíjená na základě marxisticko-leninského světového názoru, socialisticky utvářených hodnotových orientací, které vyúsťují do aktivních životních postojů. Jak ukazují dokumenty pro výcvikový rok 1983—1984, rozvoj politické a pracovní aktivity je výrazným nástrojem výchovy a vedení vojáků, vyjádřením jejich aktivní podpory politice komunistické strany v ČSLA. Tato aktivita, jako míra uvědomělosti a odpovědnosti vojáků za obranu socialismu, vytváří předpoklady pro aplikaci nových přístupů k řešení úkolů spojených s přípravou a vedením bojové činnosti, s procesem řízení a velení, s mistrným vy-

užíváním zbraňových systémů a bojové techniky, s utvářením **nové kvality bojové pohotovosti**.

Politická podstata války, zavádění složitých zbraní do výzbroje vojsk a dynamická změna způsobů vedení ozbrojeného boje zvyšují reálnou nutnost udržovat nepřetržitou vysokou bojovou pohotovost všech prvků systému socialistické armády. Jako integrální výsledek vojenskoprofesionální činnosti je vysoká bojová pohotovost charakteristickým rysem socialistické armády, odráží její podstatu a sociální funkci, hloubku socialistického uvědomění a přesvědčení i vysokou společenskou odpovědnost všech vojáků za spolehlivou obranu socialismu. Obecně vyjadřuje takovou úroveň vývoje socialistické armády, která zabezpečuje optimální využití technického vybavení, bojového mistrovství i morálního ducha vojáků pro potřebu odražení a zmaření agrese nepřítelů, zasazení zdrcujících úderů s vytvořením podmínek pro jeho zničení.

Bojová pohotovost, jako mnohostranný a neustále se vyvíjející proces, odráží dialektiku materiálního a ideálního, věcného a lidského, objektivního a subjektivního, uvědomělého i živelního. Obecně můžeme říci, že její úroveň je určována jednotou a kvalitou **věcných a lidských komponentů**. Pouze vysoká úroveň jejich rozvoje, soudržnost a stabilita zabezpečují nepřetržitě

tou připravenost vojsk k vedení rozhodné a efektivní bojové činnosti.

V takto pojetém pohledu pak můžeme bojovou pohotovost chápat jako systém vzájemně propojených prvků, jejichž fungování a vývoj směřuje k upevnování bojové síly armády, umocňuje v kterýkoli okamžik a za jakékoli situace organizovaně zasáhnout při odražení agrese nepřítel, zachovat bojeschopnost vojsk při jaderných úderech nepřítel a rozvíjet aktivní bojovou činnost. Tuto skutečnost také zdůrazňuje ministr obrany SSSR maršál D. Ustinov, když píše, že bojová pohotovost zahrnuje všechny stránky života a činnosti armády a odráží dosaženou úroveň bojové a operační přípravy, sladěnost útvarů a svazků, ideově politické výchovy vojáků, jejich morálně psychologické a fyzické pevnosti. (Viz: Lidová armáda, 1977, č. 24, s. 1110.)

V procesu upevnování bojové pohotovosti se stále výrazněji prosazuje rostoucí úloha celistvosti, uvědomělosti a aktivity lidského činitele. Moderní bojová technika a zbraně, kterými je ČSLA vybavena, vysoký úderný potenciál a mobilita, obsluha technicky náročných přístrojů a zařízení, zvýšené požadavky na vědeckost velení si objektivně vynucují **vyšší aktivitu vojskoprofesionální činnosti všech vojáků**. Vysoká úroveň aktivity jejich životních postojů, pozitivní hodnotový vztah k obraně socialistické vlasti, jednota motivačního a činnostního ve vojskoprofesionální činnosti se stávají nejen předpokladem, ale také **hybnými silami procesu zvyšování bojové pohotovosti ČSLA**.

Prostřednictvím společenské aktivity se dynamizuje vývoj bojové pohotovosti, ovlivňují se její podstatné rysy a zvláštnosti, vnitřní celostnost a míra samopohybu, způsob vazby a vzájemné působení jednotlivých prvků. Aktivní jednání vojáků zvyšuje stabilitu a upevňuje vnitřní organizaci, podporuje vznik nových kvalit bojové pohotovosti a nepřetržit zvyšování její úrovně.

Společenská aktivita je důležitá nejen z hlediska fungování systému bojové pohotovosti a jeho strukturálních prvků, ale také z **hlediska perspektiv a možností jeho zdokonalování a vývoje**. V tomto smyslu také společenská aktivita napomáhá uplatňování principu nepřetržité bojové pohotovosti. Společenská aktivita, jako hybná síla rozvoje bojové pohotovosti a zároveň jako cíl komunistické výchovy vojáků, vychází z jednoty komunistického přesvědčení i emocionálního zájmu vojáků, z jejich snahy podílet se na realizaci hodnot obrany socialismu, na výtečném splnění bojových úkolů vojenských kolektivů. Vy-

jadřuje nejen zaměřenost, hloubku i kvalitu vojskoprofesionální činnosti, ale také úroveň objektivizace hodnotových orientací a cílů, které si voják vytyčil. **Stává se tak výrazem uvědomělého sebedeterminačního úsilí vojáků i regulačního vlivu subjektivních řídicí a organizačních práce**. Především politická a pracovní aktivita, která představuje důležitou oblast realizace společensky potřebných hodnot a potřeb, je charakterizována společensky významnými cíli, jednotou individuálních a společenských zájmů, jednotou slov a činů, motivační struktury a jednání.

V současnosti nabývá vliv společenské aktivity na úroveň bojové pohotovosti nových významů a dimenzí. To se projevuje především ve zvyšující se integritě věcného a lidského komponentu bojové pohotovosti, v procesu intenzifikace bojové a politické přípravy, ve zkracování časových norem k přípravě komponentu bojové pohotovosti, v procesu intenzifikace bojové a politické přípravy, ve zkracování časových norem v přípravě bojové techniky a zbraňových kompletů, v dovedném využívání možností všech prostředků ničení, techniky a zbraňových systémů, ve zvládnutí všech složitých podmínek a dynamických situací na úrovni rychlého rozhodování.

Zmocnit se tvořivě těchto změn předpokládá komplexní ovládnutí vojskoprofesionální úlohy každým vojákem, uvědomělé pochopení jejich požadavků, potřeb a norem. Cílem je zformovat rozvinutý odpovědný postoj za dynamický rozvoj bojové pohotovosti, vycházející z osobní **zainteresovanosti a pozitivního hodnotového vztahu k normám bojové pohotovosti**. Voják zde není pasivním objektem, ale aktivním, uvědomělým subjektem. Uvědomuje si svou zodpovědnost za obranu a mírové budování rozvinuté socialistické společnosti a hledá optimální varianty přetvoření této zodpovědnosti v konkrétní činy.

Hodnotový vztah, odvozený od poznání a osvojení sociálních aspektů bojové pohotovosti, je závislý na hloubce, objektivnosti a celostnosti poznávacího a hodnotícího procesu. V zásadě jde o to, jaký **smysl** připsují vojáci požadavku vysoké bojové pohotovosti, jaký **stupeň významnosti** je s tímto požadavkem spojován, jaké je jeho místo a důležitost ve vztahu k jiným hodnotám. Je proto nezbytné umožnit a zprostředkovat vojákům všestranné poznávání celkové hodnoty bojové pohotovosti, její hodnotové struktury, vzájemných vztahů hodnotových prvků a jejich hierarchického uspořádání.

Vojáci si osvojují hodnoty, které tvoří systém hodnot socialistické armády, integrují je do svého vlastního hodnotového systému, poznávají, hodnotí a uvědomují si **sociální hodnotu bojové pohotovosti**. Ta objektivně vyplývá z úlohy, kterou před ČSLA staví komunistická strana: **společně se Sovětskou armádou a armádami ostatních států Varšavské smlouvy uchránit mír a vymoženosti socialismu**.

Adekvátní představu o hodnotovém charakteru bojové pohotovosti a jejím významu pro úspěšné vedení bojové činnosti si vojáci vytvářejí prostřednictvím

- nepřímé zkušenosti, kdy jsou hodnoty a normy bojové pohotovosti zprostředkovány předvojenskou výchovou, škálou nejrozličnějších metod a forem ideové výchovné práce v armádě apod.,

- přímé zkušenosti v procesu bojové a politické přípravy, při plnění úkolů bojové služby nácvičky bojového poplachu, taktických cvičení apod.

Je nezbytné zdůraznit, že i když jsou obě skupiny vlivů od sebe neoddelitelné, přesto bezprostřední, přímá účast v konkrétní činnosti zabezpečující bojovou pohotovost napomáhá, aby se její hodnoty staly trvalou součástí individuálního vědomí vojáka. V takovém případě je odhalována významnost bojové pohotovosti a její současná smysluplnost. Aktivní vojensko-profesionální činnost vynakládána na její udržování a zvyšování se pak jeví vojákům jako nezbytná a společensky významná. Proto je také potřebné zabezpečovat bojovou pohotovost racionálními, promyšlenými činnostmi a odmítat činnosti zbytečné a neefektivní, které ve skutečnosti systém bojové pohotovosti neovlivňují. Jestliže voják není přesvědčen o smyslu své činnosti, pak se narušuje vnitřní sebedeterminace jeho jednání, klesá podíl uvědomělosti a narůstají prvky pasivity.

Proces poznávání, uvědomování a přijímání hodnot bojové pohotovosti se koncentruje v jejích interiorizaci, kde se společně s dalšími hodnotami socialistické armády stávají součástí individuálního vědomí vojáka. Na základě této interiorizace se pak u vojáků vytváří **hodnotová orientace**, ve které jsou hodnoty individuálně transformovány a vystupují jako důležité prvky motivační struktury osobnosti vojáka. Hodnotové orientace ovlivňují nejen zaměření vojensko-profesionální činnosti, ale také **úroveň aktivity**, se kterou je tato činnost vykonávána. Proto také činnost vojáka v procesu zabezpečování bojové pohotovosti nelze chápat jako mechanické přijímání a respektování určitých norem, předpisů a nařízení, ale jako proces uvě-

domělého pochopení jejich hodnotového charakteru, jako aktivaci vnitřního světa a objektivaci celého komplexu duchovních sil.

Ukazuje se, že pozitivní hodnotové orientace vystupují jako motivující faktor, aktivizující životní postoje k cílům, prostředkům i metodám zvyšování bojové pohotovosti. V procesu jejich utváření je možné vylénit tyto etapy:

- informačně poznávající, v jejímž rámci vznikají poznatky o hodnotě bojové pohotovosti,

- světonázorově ideologickou, kde dochází k transformaci hodnotící činnosti a jejích výsledků v přesvědčení vojáků,

- realizační, ve které se přesvědčení objektivizuje v činnosti, která zabezpečuje fungování a rozvoj systému bojové pohotovosti.

V etapě **informačně poznávající** dochází k poznávání a vědomému hodnocení obecné povahy hodnot socialistické armády, včetně hodnotové struktury bojové pohotovosti. Hodnotící proces, jako jedna z forem odrazu skutečnosti ve vědomí vojáka, může mít jak prvky objektivnosti, pravdivosti, tak i prvky nepřesného odrazu objektivní reality. Pro řídicí a ideové výchovnou práci proto vystupuje do popředí požadavek adekvátně zprostředkovat skutečnou podstatu bojové pohotovosti vojákům, odhalovat její objektivní hodnotovost a význam pro internacionální obranu socialismu. Přitom je zřejmé, že povrchní, obecné fráze, nebo pouhé deklarování významu bojové pohotovosti, nemůže vojákům zprostředkovat hluboké a dostačující poznání, které by sloužilo jako základ pevného přesvědčení.

V této etapě je proto důležité ukazovat prioritu těch hodnot, které vyjadřují bezprostřední úkoly bojové a politické přípravy, zprostředkovat nejen obecné, ale také hodnoty běžného, každodenního života. V této fázi se vytvářejí předpoklady pro přeměnu hodnotící činnosti v přesvědčení, kdy se společensky významná hodnota pohotovosti stává hodnotou osobně významnou. Ukazuje se, že ne každá hodnotící činnost, ne každá znalost hodnoty bojové pohotovosti se automaticky přeměňuje v motiv činnosti. Proto je nezbytné dosáhnout toho, aby se v hodnocení prosadila stranickost, spojení s úkoly dělnické třídy a komunistické strany, dominance společenských, kolektivních zájmů nad zájmy osobními.

Ve **světonázorově ideologické** etapě formování hodnotových orientací vystupuje do popředí význam **vědeckého světového názoru, uvědomělosti a komunistického**

přesvědčení subjektů bojové pohotovosti. Kvalitativní změny v prostředcích ozbrojeného zápasu, v organizační struktuře vojsk, ve způsobech vedení války a řízení bojové činnosti, v procesu bojové a politické přípravy kladou stále vyšší nároky na **komunistickou stranickost**, vyjadřující neustálé se obnovující ztotožňování vojáka se zájmy obrany socialistické vlasti. Proto také výcvikové dokumenty zdůrazňují nutnost soustavně formovat a upevňovat morálně politické a bojové kvality příslušníků armády, především ideové přesvědčení, kolektivismus, uvědomělou ukázněnost, iniciativu, přesnost a důslednost utvářet pozitivní veřejné mínění, podněcovat vojáky k aktivnímu vztahu k vojenské službě, k iniciativnímu plnění bojové a politické přípravy.

V této etapě vzniká **různý stupeň identifikace** vojáků s hodnotou bojové pohotovosti, který zakládá variabilitu aktivity vojenskoprofesionální činnosti při plnění úkolů, které z bojové pohotovosti vyplývají. Tyto rozdílné stupně jsou ovlivňovány celistvostí vědomí vojáků, kvalitativní určení přesvědčení a jeho orientací, stupněm ztotožnění osobně významného se společensky významným. Bylo by proto chybné představovat si proces formování hodnotových orientací jako bezproblémový, bezproblémový, automaticky se utvářející jen proto, že voják žije v sociálním prostředí socialistické armády. Umění odhalovat a řešit rozpory, které v této oblasti vznikají, je nezastupitelným úkolem vojenských kádrů. Zároveň také vyjadřuje, jak tyto kádry ovládly vědecký světový názor, dialektikomaterialistickou metodologii, jak hluboce si osvojily systém materialistické dialektiky.

V etapě, která zahrnuje **objektivizaci hodnotových orientací** se uplatňuje formativní vliv celé řady faktorů sociálně politického, ideologického a informačního charakteru. Jejich vliv je nezbytně koordinovat tak, aby se společenská aktivita stala životní potřebou každého vojáka, aby byly potlačovány prvky pasivity a aktivní jednání pevně vstoupilo do každodenní vojenskoprofesionální praxe.

Jedním z mnoha faktorů, který násobí společenskou aktivitu v procesu zvyšování bojové pohotovosti, je **vědeckost řízení a společenského usměrňování aktivního jednání vojáků**, včetně procesu adekvátního stimulování. Vojenské kádry zde stojí před složitým úkolem dalšího účinnějšího využívání a dotváření systému mechanismů, které posilují a dynamizují motivační strukturu aktivních životních postojů. Důležitým momentem stimulování společenské akti-

vity je **informace o cílech** bojové pohotovosti a úkolech, které musí každý vojenský kolektiv a jednotlivec splnit. Tyto informace o prostředcích, zdrojích a rezervách bojové pohotovosti mají výrazný stimulační náboj, neboť vojákům umožňují samostatně hledat a nacházet optimální metody i prostředky rozvoje aktivního jednání ve všech sférách systému bojové pohotovosti.

Charakteristickým rysem procesu zvyšování bojové pohotovosti je **kolektivní charakter** vojenskoprofesionální činnosti vojáků a vysoký stupeň kolektivní odpovědnosti za kvalitní splnění úkolů bojové a politické přípravy. Socialisticky orientovaná společenská aktivita rozvíjí a posiluje reálné vztahy kolektivismu, napomáhá organickému sjednocování hodnot vojenských kolektivů, životních norem a hodnot vojáků.

Významnou úlohu v této integraci sehrává **kolektivní mínění**. Toto mínění, prostřednictvím sociální, politické a regulační funkce ovlivňuje úroveň morálně psychologické atmosféry vojenského kolektivu a napomáhá tak hodnocení významnosti a nutnosti bojové pohotovosti. Jako regulátor motivačních a činnostních prvků aktivního životního postoje ovlivňuje rovněž jeho celostnost a dynamiku. Je důležité, aby velitelé, političtí pracovníci, stranické a svazácké organizace znali zaměření i obsah kolektivního mínění ve vztahu k základním oblastem bojové pohotovosti, aby znali jaké jsou nálady lidí, co je zajímavé, trápí a těší. Ve výcvikových dokumentech je oprávněně zdůrazněna nutnost zkvalitňovat politické a ideové výchovné působení na utváření pevných vojenských kolektivů, směřujících k utváření aktivních životních postojů.

Optimální využívání kvalitativních přeměn vědomí a jednání vojáků pro další rozvoj bojové pohotovosti předpokládá rovněž nové přístupy k řízení a společenskému usměrňování **socialistického soutěžení**. Toto soutěžení, v jednotě svých funkcí, aktivně ovlivňuje proces pochopení norem bojové pohotovosti, bezprostředně přispívá k jejich naplňování, umožňuje efektivně využívat rezerv v činnosti vojenských kolektivů, rozvíjí subjektivní i objektivní předpoklady formování odpovědnosti vojáků za uvědoměle a ukázněně plnění úkolů. Proto také výcvikové dokumenty zdůrazňují nutnost posilovat ideové politický a výchovný vliv soutěžení s důrazem na utváření bojových kolektivů, socialistického vztahu k práci a vojenským povinnostem. Jako důležitý úkol vojenských kádrů je zvýrazňována potřeba odstranit u řízení socialistického soutěžení jakékoli pro-

jevy formalismu v přijímání, organizaci plnění a hodnocení závazků.

Především realizace tohoto požadavku je v současnosti nesmírně důležitá, protože společenská aktivita, rozvíjející se na základě reálných vztahů vznikajících v sociální struktuře armády, se opírá o **jednotu slov a činů**, o cílevědomé, plánovité a reálných vztahů vznikajících v sociální struktuře armády, se opírá o **jednotu slov a činů**, o cílevědomé, plánovité a reálné poznávání celospolečenských hodnot. Každé odtržení ideové výchovné práce od potřeb internacionální obrany socialismu, od reálné dialektiky objektivního a subjektivního přináší prvky formalismu, vnějškové okázalosti, která narušuje celostnost vědomí a jednání vojáků. Podobně i absolutizace organizačního faktoru přináší pragmatický přístup k rozvoji aktivity, zastiňuje skutečnou tvořivost, neguje hledání a využívání tvořivých, iniciativních přístupů.

Je důležité, aby sociální prostředí vojenských kolektivů, řídicí, organizační a ideové výchovné práce podporovaly rozvoj iniciativního jednání, zdravou soutěživost, srovnatelnost dosahovaných výsledků s konkrétními normami bojové pohotovosti. Je to důležité také proto, že dynamika bojové pohotovosti, její celostnost a integrita se stávají terčem útoků buržoazní, antikomunisticky orientované ideologie. Ta se snaží prostřednictvím dezintegrace hodnotových orientací a motivační struktury životních postojů zpochybňovat hodnotu internacionální obrany socialismu a snižovat úroveň bojové pohotovosti. Naděje odpůrců socialismu se upírají především k tomu, že se podaří narušit vojenskoprofesionální, morálně politické vlastnosti vojáků tak, aby se navodila atmosféra pesimismu, sociál-

ního nihilismu, která by v případě bojové činnosti výrazně narušovala bojovou motivaci efektivnost bojové činnosti a odhodlání zvítězit nad agresorem.

Do arzenálu antikomunistické ideologické diverze je nutné zařadit také snahy vydávat pseudohodnoty za skutečné hodnoty, dezorientovat vojáky v posuzování hodnotových kritérií spojených s procesem budování a obrany socialismu, zpochybňovat reálné hodnoty socialismu s odvoláním se na tzv. „humánní hodnoty“ nebo „hodnoty lidských práv“ V duchu teorií „totalitarismu“ se pak antikomunističtí ideologové neštítí ztotožňovat fašismus a socialismus, znevažovat hodnoty proletářského internacionalismu a socialistického vlastenectví, zkreslovat cíle a poslání obranného společenství Varšavské smlouvy. Stále naléhavěji proto vystupuje do popředí požadavek orientovat naši ideové výchovnou práci na utváření schopnosti vojáků rozeznávat skutečné hodnoty od pseudohodnot, pravdivě interpretovat pozitivní hodnotu obrany socialismu, její pokrokovou zaměřenost a akceptovat tuto realitu v hierarchii hodnotového uspořádání.

Dokumenty na výcvikový rok 1983—1984 staví před vojáky ČSLA vysoce složité a náročné úkoly ve všech sférách procesu bojové a politické přípravy. Jejich výtečné splnění závisí na vysokém stupni uvědomění a odpovědnosti vojáků, na jednotě slov a činů, na tvořivé společenské aktivitě. Péče o její dynamický rozvoj musí být nedílnou součástí řídicí a politickovýchovné práce velitelů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací. To je zárukou, že vojáci ČSLA splní úkoly bojové a politické přípravy na úrovni soudobých požadavků internacionální obrany socialismu.